

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ НА СВІТОВУ ТОРГІВЛЮ

Центр зовнішньополітичних досліджень
 Національного інституту стратегічних досліджень

Поширення у світі гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої корона вірусом, призвело до суттєвих змін у світовій торгівлі. Провідні торговельні гравці були вимушені запровадити як протекціоністські, так, в окремих випадках, й лібералізаційні заходи задля збереження ситуації всередині країни (інформація про окремі заходи країн у торговельній сфері через пандемію коронавірусу надана у Додатку 1¹). Така ситуація, а також обмеження в роботі морських портів, залізничних вокзалів та аеропортів суттєво ускладнили зовнішньоторговельні операції країн.

Поки важко визначити обсяги скорочення світової торгівлі, які уже були спричинені діями країн по захисту від коронавірусу, та перспективи загального скорочення протягом 2020 року **через відсутність чіткої перспективи вирішення цієї проблеми**, а отже цілком ймовірних ще більш жорстких заходів.

Є декілька очевидних довгострокових наслідків для світової торгівлі:

- *По-перше*, надзвичайна ситуація через коронавірус прискорює деглобалізацію, оскільки складно перерозподілити ланцюжок вартості, який обмежений робочою силою та іншими вирішальними факторами. Крім того, коронавірус поряд з іншими факторами, такими як торговельна війна між Китаєм та США, а також залежність від джерел постачання або виробництва в одній країні, призводить до перенесення виробництва до власної країни.

- *По-друге*, у світовій торгівлі зростає рівень невизначеності. Коронавірус, торгові війни, Brexit – це одні з багатьох невизначеностей, з якими стикаються підприємства багатьох секторів. У цьому процесі, ймовірно, буде розроблено більше альтернатив, починаючи від більш стійких

¹ COVID-19: Trade and trade-related measures(as of 24 March 2020). URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/covid19_e/covid_measures_e.pdf

бізнес-моделей, до конкретних питань страхування та контрактних застережень на форс-мажор. Залежно від секторів, деякі підприємства, такі як технологічні компанії, починають користуватися новими можливостями, такими як безконтактні послуги з доставки їжі та використання роботів.

- *По-третє*, відбудеться зростання ролі урядів в багатьох країнах світу. Поруч з тим, як центральні банки знижують процентні ставки, уряди більше втручаються в економіку через потреби у подоланні проблеми, викликані пандемією коронавірусу. Водночас їх дії обмежені своїми ресурсами. Вразливі економіки страждають більше, враховуючи відсутність їх спроможності надавати підтримку галузі, постраждалій через заходи по боротьбі з поширенням коронавірусу.

- *По-четверте*, в багатьох країнах світу відбудеться зростання ролі онлайн-купівель. Цей тренд і так мав місце в більшості країн світу. Але люди, які звикнуть до онлайн-купівель в епоху епідемії, можуть не захотіти повернутися до старого методу купівлі товарів після її закінчення. Важливий момент тут в тому, що економічні дані можуть цього не відстежити. Якщо статистика недооцінює онлайн-продажі, то споживчі витрати можуть здаватися менше, ніж вони будуть насправді.

- *По-п'яте*, зміни в організації виробничих процесів. Людям, яким довелося працювати віддалено, це може сподобатися, так само, як і компаніям, на які вони працюють. Компанії можуть суттєво змінити свої підходи до організації робочого процесу, що призведе до зменшення попиту на офісну нерухомість, транспорт і технології.

Світова організація торгівлі

24 березня 2020 р. Генеральний директор СОТ Р. Азаведо² звернувся з проханням до всіх країн-учасниць стосовно постійного надання інформації Секретаріату СОТ про останні заходи, пов'язані з торгівлею, насамперед програми економічної підтримки, які країни-члени запровадили у відповідь на спалах коронавірусу. Він зазначив, що вся отримана інформація буде використовуватися для забезпечення прозорості та для підготовки наступного звіту СОТ про заходи у сфері торгівлі, вжиті з середини жовтня 2019 р. до середини травня 2020 р.

Крім того, він **створив спеціальну групу експертів з усього Секретаріату СОТ для моніторингу впливу COVID-19 на торговельні потоки та загальну світову економіку**. Перший звіт цієї групи очікується у квітні 2020 р.

² DG Azevêdo requests WTO members to share information on trade measures related to COVID-19. URL: https://www.wto.org/english/news_e/news20_e/dgra_24mar20_e.htm

Світовий Банк

Світовий Банк розробив свій пакет підтримки світової економіки через пандемію COVID-19 розміром у 14 млрд дол. США. Серед іншого, він включає надання 2 млрд дол. США через існуючу в рамках Міжнародної фінансової корпорації Глобальну програму фінансування торгівлі, яка покриє платіжні ризики фінансових установ, для того, щоб вони могли забезпечити торговельне фінансування компаніям, які імпортують та експортують товари. МФК сподівається, що це підтримає малі та середні підприємства, що беруть участь у глобальних ланцюгах поставок.

ЮНКТАД

По оцінці Конференції ООН з торгівлі та розвитку пандемія коронавірусу призведе до зменшення світових прямих іноземних інвестицій на 30-40 % протягом 2020-2021 років. Найбільше постраждають галузі енергетики (скорочення ПІІ на 208 % в секторі виробництва енергоносіїв, при цьому додатковий тиск матиме падіння цін на нафту), компанії, що здійснюють авіаційні перевезення (скорочення ПІІ на 116 %) та автомобільна промисловість (скорочення ПІІ на 47 %).

Сполучені Штати Америки

З 13 березня 2020 року Сполучені Штати Америки запровадили заборону в'їзду на територію США громадян з європейських країн, крім Великої Британії. Зазначена заборона запроваджена на 30 днів та стосується усіх авіа- та морських перевезень.

28 березня 2020 року США прийняли закон, спрямований на підтримку економіки через пандемію коронавірусу (The Coronavirus Aid, Relief, and Economic Security Act), розміром у 2 трлн дол США. Серед іншого, цей Закон збільшує обсяги субсидій Державної програми розширення торгівлі для надання допомоги малому бізнесу в їх експортній діяльності. Крім того, державні суб'єкти зможуть отримувати гранти на строк до двох років для проведення програм, направлених на сприяння проблемам малого бізнесу в дослідженні значних нових торгових можливостей (включаючи участь у зовнішньоекономічних представництвах, підписку на послуги, що надаються Міністерством торгівлі США, сприяння в участі у торгових виставках та будь-яка інша ініціатива, яка вважається доцільною). Також дозволяється відшкодувати фінансові збитки, пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю або виставковою діяльністю, яка була скасована виключно через надзвичайну ситуацію в галузі охорони здоров'я, оголошену через пандемію корона вірусу. Встановлено, що цією допомогою можуть користуватися представники приватних компаній, які діють відповідно до законів одного з штатів США, більшість працівників цих компаній знаходяться в США і що ці компанії не будуть займатися аутсорсингом або переносити робочі місця в офшорні зони протягом строку позики та ще два роки після цього.

Європейський Союз

15 березня 2020 року Європейська Комісія запровадила вимогу щодо спеціального дозволу на експорт деяких визначених медичних товарів, таких, як захисні окуляри, засоби захисту рота та носа, захисний одяг та рукавички тривалістю 6 тижнів.

16 березня ЄС прийняв Керівні принципи щодо управління кордонами країн-членів ЄС з метою забезпечення постійного проходження в ЄС та постачання товарів, особливо продуктів харчування та медичних засобів. Ці керівні принципи закликають скоординувати і ефективно підходити до кордону в межах ЄС, спрямовані на те, щоб досягти правильного балансу між охороною здоров'я населення та збереженням цілісності Єдиного ринку ЄС.

Китайська Народна Республіка

11 березня 2020 року КНР розробила багатосторонні заходи для підтримання стабільності зовнішньої торгівлі та інвестицій. Відповідно до них повернення податкових платежів за операціями експорту повинні здійснюватися в повному обсязі без затримки, за винятком енергоємних та неекологічних товарів. Фінансовим установам запропоновано збільшити зовнішньоторговельні кредити, повністю реалізувати політику відстрочки позик як в основному, так і в процентному співвідношенні, а також рекомендовано розглянути можливість подальшого перерахування позик, наданих меншим фірмам, які глибоко постраждали від спалаху коронавірусу, але мають певні перспективи. Комерційним страховим компаніям гарантовано підтримку в пропонуванні короткострокового страхування експортного кредиту та зниження ставок премії.

20 березня 2020 року прийнято постанову щодо ефективного використання спеціальних фондів для внутрішньої та зовнішньої торгівлі для стабілізації зовнішньої торгівлі та іноземних інвестицій та заохочення споживання в КНР.

Російська Федерація

На початку лютого 2020 року РФ запровадила тимчасове обмеження ввезення екзотичних та декоративних тварин, а також живої риби з Китаю.

4 березня 2020 року до 1 червня 2020 року РФ запровадила заборону на вивезення з Росії медичних виробів, в тому числі захисних масок, одноразових костюмів хімічного захисту, респіраторів певного виду, бахіл, дезінфікуючих засобів, хірургічних халатів і рукавичок, марлі і бинтів.

З 20 по 24 березня 2020 року в РФ була запроваджена заборона на експорт круп.

Республіка Казахстан

28 лютого 2020 року запроваджено тимчасові обмеження на ввезення та

транзит через територію Республіки Казахстан живої риби та рибної продукції з Китаю.

Киргизька Республіка

З 24 березня 2020 року встановлено заборону експорту з Киргизької Республіки стратегічних продуктів харчування та деяких інших продуктів.

Республіка Індія

Уряд Індії заборонив експорт 27 активних компонентів та готових лікарських засобів, що використовуються для боротьби із COVID-19. Зокрема, це парацетамол, антивірусні препарати та антибіотики.

Індія є найбільшим виробником вакцин та одним з ключових постачальників ліків і їх компонентів на світовому ринку, тому така заборона негативно відобразиться на фармацевтичному виробництві в ЄС та США. Також Індія є другим після Німеччини імпортером ліків в Україну (в 2018 році обсяг індійського імпорту склав майже 150 млн. доларів США).

Федеративна Республіка Бразилія

З 16 березня 2020 року запровадили додаткові вимоги для товарів з країн, які постраждали від коронавірусної пандемії.

З 18 березня 2020 року встановили надзвичайні та тимчасові критерії а також порядок застосування Керівних принципів належної виробничої практики щодо дозволу на ринку активних фармацевтичних інгредієнтів, лікарських засобів та медичних препаратів через міжнародну надзвичайну ситуацію в галузі охорони здоров'я, викликану пандемією коронавірусу.

Республіка Індонезія

З 19 березня 2020 року встановлено вимогу щодо наявності медичної довідки з лабораторії при ввезенні та/або переміщенні ссавців та домашніх тварин з Китаю.

Загальним підсумком епідемії, ймовірно, стане зниження глобальної інфляції. Це пов'язано з тим, що знижений попит на сировину призведе до зниження цін на неї. Менший попит на послуги (наприклад, готелів) теж, з великою ймовірністю, призведе до зниження цін на них, принаймні в короткостроковій перспективі. Проблеми в ланцюжках поставок можуть підвищити ціни на готові товари. Однак бізнес, зазвичай, не поспішає підвищувати ціни на товари, якщо проблеми з поставками носять тимчасовий характер. Варто зауважити, що в ході торгової війни між США і КНР американські компанії в основному не підвищували відпускні ціни, щоб заплатити торгові мита.

Проте існуюча пандемія може внести довгострокові та непередбачувані зміни у світову торгівлю.

Додаток 1

**Окремі заходи у торговельній та пов'язаній з нею сферах,
 здійснені країнами у якості захисту від пандемії коронавірусу
 (станом на 24 березня 2020 р.)³**

Країна	Захід	Джерело/дата прийняття	Строк дії
Аргентина	Тимчасове запровадження вимог щодо ліцензування експорту медичних вентиляторів (апарат штучного дихання) (код 9019.20.10), через пандемію коронавірусу	Декрет 301/2020 від 19 березня 2020 р.	Вступає в силу з 20 березня 2020 р.
	З 21 березня 2020 року тимчасове припинення антидемпінгового мита на імпорт підшкірних шприців із пластику, одноразових, стерильних, з голками або без них (коди 9018.31.11; 9018.31.19) з Китаю	Постанова Міністерства з питань промислового розвитку № 114/2020 від 20 березня 2020 р.	
	З 24 березня 2020 року тимчасове припинення антидемпінгового мита на імпорт парентеральних розчинів (код 3004.90.99) з Бразилії та Мексики	Постанова Міністерства з питань промислового розвитку № 118/2020 від 23 березня 2020 р.	
Бразилія	Тимчасове скасування імпортних тарифів на певні засоби індивідуального захисту (у групах 22; 29; 38; 39; 40; 56; 62; 63; 65; 73; 90) через пандемію коронавірусу	Постанова № 17/2020, Міністерство економіки / Палата зовнішньої торгівлі / Виконавчий комітет управління від 17 березня 2020 р.	Чинна з 18 березня 2020 р. до 30 вересня 2020 р.
	Впровадження спеціальної схеми ліцензування експорту товарів для боротьби з пандемією	Розпорядження Департаменту зовнішньоторговельної політики Міністерства	Вступає в силу з 19 березня 2020 р.

³ COVID-19: Trade and trade-related measures(as of 24 March 2020). URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/covid19_e/covid_measures_e.pdf

	коронавірусу	економіки Бразилії № 16/2020 від 18 березня 2020 р.	
	Тимчасове усунення вимог щодо ліцензування імпорту на певну продукцію (наприклад, вакуумні пластикові пробірки для забору крові та шприци) (коди 3822.00.90; 3926.90.40; 9018.39.99; 9018.31.11; 9018.31.19), через пандемію коронавірусу	Розпорядження Департаменту зовнішньоторговельної політики Міністерства економіки Бразилії № 18/2020 від 20 березня 2020 р.	Вступає в силу з 23 березня 2020 р.
ЄС	Експорт засобів індивідуального захисту (у групах ГС 39; 40; 61; 62; 63; 90) за умови тимчасового отримання дозволу на експорт, через пандемію коронавірусу (за виключенням з 19 березня 2020 р. експорту до країн ЄАВТ, Фарерських островів, Андорри, Сан-Марино та міста Ватикан)	Декрети Європейської Комісії 2020/402 від 14 березня 2020 р. та 2020/426 від 19 березня 2020 р.	Чинна з 15 березня 2020 року на термін 6 тижнів
Індія	Імпорт деяких медичних та хірургічних інструментів та апаратів (товарні позиції ГС 9018; 9019; 9020; 9021; 9022) звільнений від податку на медичні товари у розмірі 5 %	Повідомлення Департаменту доходів Міністерства фінансів Індії № 8/2020 від 2 лютого 2020 р.	Чинна з 1 квітня 2020 р.
	Зниження імпорتنих тарифів (з 10% до 5%) на медичні та хірургічні інструменти та апарати (товарні позиції ГС 9018; 9019; 9020; 9021; 9022)	Закон про внесення змін до Бюджету Індії на 2020 р. № 26 від 1 лютого 2020 р.	Чинна з 1 квітня 2020 р.

	Тимчасове скасування імпортних тарифів на певні органічні хімікати та фармацевтичну продукцію	Повідомлення Міністерства торгівлі та промисловості Індії № 50/2015-2020 від 3 березня 2020 р.	Чинна з 3 березня 2020 р.
	Обмеження експорту активних фармацевтичних інгредієнтів та рецептів, виготовлених з активних фармацевтичних інгредієнтів (групи ГС 29 та 30) через пандемію коронавірусу	Повідомлення Міністерства торгівлі та промисловості Індії № 50/2015-2020 від 3 березня 2020 р.	Чинна з 3 березня 2020 р.
Парагвай	Тимчасове скасування імпортних тарифів на певні засоби індивідуального захисту та фармацевтичну продукцію через пандемію коронавірусу	Заява Міністерства фінансів Парагваю від 16 березня 2020 р.	
США	Тимчасове виключення деяких товарів із додаткового мита в розмірі 25% у списку 19 товарів з Китаю (введене 1 вересня 2019 року). Опубліковано 20 березня 2020 р., але діє із зворотною дією з 1 вересня 2019 р.	Управління торгового представника США, Повідомлення про виключення товарів: акти, політику та практику Китаю, пов'язані з передачею технологій, інтелектуальної власності та інновацій. Федеральний реєстр / Vol. 85, № 47 FR № 13970 від 10 березня 2020 р.	Чинна з 1 вересня 2019 р. по 1 вересня 2020 р.
Уругвай	Тимчасове скасування імпортних тарифів на певні засоби індивідуального захисту та фармацевтичну продукцію через пандемію коронавірусу (у групах 28; 30; 34; 38; 39; 40; 56; 62; 63; 65; 90; 94)	Заява Міністерства економіки та фінансів від 23 березня 2020 р.	Чинна з 23 березня 2020 р.